

جوانی و انسی با قرآنی

دکتر علی اعظم خسروی

مقدمه: ویژگی‌های انحصاری دوران جوانی که به حق مهمترین دوران حیات انسان است از یک طرف، و همچنین ویژگی‌های منحصر به فرد قرآن کریم از طرف دیگر، موضوع «جوان و انس با قرآن» را موضوعی اساسی و با اهمیت جلوه خواهد داد. لذا این هرگز به این معنا نیست که برای سالخوردگان و غیرجوانان انس با قرآن موضوعیت ندارد و اگر کسی در جوانی با قرآن مأنوس نشد، در پیری این انس ضروری نیست یا حاصل نخواهد شد؛ بلکه با نگاهی که قرآن به انسان دارد و محتوای تربیتی و سازنده‌ای که برای انسان به ارمغان آورده، بدیهی است که همان عتفوان جوانی بهترین زمان و استثنایی‌ترین فرصت برای انس با قرآن کریم می‌باشد. نوشتاری که در پیش روی دارید این موضوع را در سه بخش مجزا مورد بررسی قرار خواهد داد. در بخش اول ضرورت و اهمیت انس با قرآن در جوانی بررسی خواهد شد، و در بخش دوم به راههای انس با قرآن اشاره خواهد شد. آخرین بخش به آفات و آسیب‌های موضوع خواهد پرداخت.

در ارائه این موضوع، به آیات نورانی قرآن کریم و احادیث و فرمایشات اهل بیت علیهم السلام، که مفسرین واقعی و قرآن‌های ناطق می‌باشند استناد خواهد شد و در عین حال از سخنان و رهنمودهای ارزشمند دست پرورده مکتب قرآن و عترت و اجیاجر اندیشه دینی در عصر حاضر، رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه) بهره‌برداری خواهد شد و حسب مورد مراجع اعلام می‌شود.

غیرتمند یا ذلت‌بار او در جوانی رقم خواهد خورد. فطرت پاک و بی‌آلایش، استعداد و نشاط، خودجوشی و خودباوری، خلاقیت و ابتکار، قدرتمندی و خستگی‌ناپذیری، همه و همه، خصوصیات ارزشمند دوران جوانی هستند که برنامه‌ریزی صحیح و مدبرانه و استفاده درست و به موقع از آنها می‌تواند جامعه انسانی را به فلاح و سعادت برساند و لذا مربیان و معلمان جامعه، رهبران و اندیشمندان دلسوز، و پیامبران و حکیمان الهی همگی در این راستا تلاش نموده و دستورات، رهنمودها و الگوهای تربیتی خویش را ارائه نموده‌اند، و

ضرورت و اهمیت انس با قرآن در جوانی

۱- ویژگی‌های دوران جوانی

خصوصیات روحی - روانی و ویژگی‌های اساسی این دوران نظر تمامی مکاتب و علوم تربیتی را به خود معطوف داشته است و تمامی ادیان، مذاهب و مکتب‌های فکری، بدون استثناء بر این نکته اذعان و اتفاق نظر دارند که زیربنای شخصیت انسانی و شالوده حیات مفید او در زمان جوانی تکوین خواهد یافت و سرنوشت

در رساندن جامعه به سعادت و پیروزی، جوانان، مهمترین هدف و مخاطبین آنها بوده‌اند. در عین حال با مروی سریع به تاریخ گذشته درمی‌یابیم که جوانان پرشور و با انگیزه، با صداقت ذاتی خود مهمترین حامیان و صادق ترین رهروان مصلحان بزرگ و مریبان و انقلابیون جهان بوده‌اند.

شخص رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند: «جوانان گرد من جمع شده و مرا حمایت کردند و پیران با من مخالفت داشتند» «خالفنی الشیوخ و خالفنی الشباب»

حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام در نامه بسیار مهم و تربیتی خود به فرزندشان امام حسن علیه السلام با تعبیر شیوایی می‌فرمایند: «جز این نیست که قلب نوجوان همچون زمین خالی است که پذیرای هر بذری خواهد بود» (۲) بنابراین قلب نوجوان مستعد فراگیری هر گونه آموزه‌ای اعم از حق یا باطل، درست یا نادرست می‌باشد. حضرت امام صادق علیه السلام در تعبیری زیبا و البته از منظری دیگر، قلب انسان را به آینه‌ای صاف و صیقلی تشبیه فرموده‌اند که با هر گناهی نقطه‌ای سیاه و زنگاری بر این آینه می‌نشیند و چنانچه انسان از گناه توبه نماید این زنگار پاک می‌شود؛ در غیراین صورت این نقاط سیاه کم کم (با تکرار گناه) آینه صیقلی قلب را به جسمی کدر و زنگار گرفته تبدیل می‌نماید و شقاوت قلب (سیاه دلی) بر انسان عارض می‌شود به طوری که دیگر قابل اصلاح نخواهد بود.

حضرت امام خمینی (ره) ضمن اینکه جوان را با تعبیر «جدیدالعهد با خداوند» مخاطب قرار می‌دهند، در اهمیت خودسازی و تربیت و تهذیب نفس در جوانی چنین می‌فرمایند: «شما جوانان از حالا باید شروع کنید به جهاد اکبر و نگذارید که قوای جسمانی از دستتان برود. هر چه قوای جوانی از دست برود، ریشه‌های اخلاق فاسد در انسان زیادتر می‌شود و جهاد مشکل‌تر، جوان زودتر می‌تواند در این جهاد پیروز شود. نگذارید در اصلاح خودتان زمان جوانی به زمان پیری بيفتد. انسان تا قوای جوانیش هست، تاروح لطیف جوانی هست، تا ریشه‌های فساد در او کم است، می‌تواند خودش را اصلاح کند.» (۳)

دین مبین اسلام که برنامه سعادت دنیا و آخرت انسان‌ها را به همراه دارد، انسان را دارای فطرتی پاک و حق‌گرا (حنیف) و الهی، (فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ

عَلَيْهَا) می‌داند و در جهت ترغیب انسان به پاک نگاهداشتن ضمیر و فطرت (با عنایت به اینکه دوران جوانی نقش اساسی در این امر دارد)، نگاه ویژه‌ای به دوران جوانی دارد. به‌طور مثال: عبادت اگرچه برای تمامی انسان‌ها امری شایسته و مقبول حضرت حق است ولی برای جوانان (عبادت در جوانی) امری فوق‌العاده محسوب می‌شود. این نکته در فرمایشات حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و سایر معصومین (علیهم السلام) موج می‌زند که برای نمونه به مواردی اشاره می‌شود:

(الف) رسول اکرم (ص): «خداوند به وجود جوانان اهل عبادت، بر فرشتگان افتخار و مباحثات می‌کند و می‌فرماید بنده مرا ببینید که به‌خاطر من چگونه از لذت‌های جسمانی خویش گذشته است.» (۴)

(ب) رسول اکرم (ص): «برتری فردی که در جوانی خدا را عبادت کند بر پیری که پس از پیر شدن به عبادت می‌پردازد، مانند برتری پیامبران الهی نسبت به سایر مردم است.» (۵)

شاید این شعر معروف فارسی از حدیث بالا گرفته شده باشد که:

در جوانی پاک زیستن شیوه پیغمبر است
ورنه هر گبری به پیری می‌شود پرهیزگار

در اینکه ایام جوانی مناسب‌ترین ایام و طلایی‌ترین فرصت برای برنامه‌ریزی انسان و تضمین سعادت و فلاح او می‌باشد مواردی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم از فرمایشات اهلبیت (علیهم السلام) آورده شد. حسن ختام این موضوع، فرمایشی است از امام صادق (علیه السلام) که در قالب یک توصیه مطرح گردیده است:

جوانان را دریاب! زیرا ایشان زودتر از دیگران به کارهای خیر رو می‌آورند. (۶)

۱-۲- ویژگی‌های قرآن کریم :

قرآن کریم به‌عنوان آخرین کتاب الهی و معجزه جاویدان پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) که شخص ایشان به‌عنوان خاتم‌النبین و آخرین پیامبر الهی مطرح می‌باشند، دارای ویژگی‌های منحصر به‌فردی در مقایسه با سایر کتب الهی می‌باشد که آن‌را از سایر کتب کاملاً متمایز می‌نماید. شاید مهمترین عامل و علت این تمایز و ویژگی‌های انحصاری در این باشد که بعد از بعثت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن مجید، ارسال رسولان و بعثت پیامبران خاتمه یافت و لذا

حال که خداوند انسان را با فطرتی پاک آفریده است و این فطرت پاک در ایام جوانی قابل بهره‌برداری در مسیر هدایت و کمال به بهترین وجه می‌باشد:

و حال که قرآن کتاب هدایت و تربیت فطرت الهی انسان به سوی کمال و رشد می‌باشد، بنابراین بهترین زمان برای بهره‌برداری و تربیت یافتن از آن در همان جوانی است و این عقلانی‌ترین روش برای فلاح و رستگاری انسان است که در جوانی با قرآن مأنوس شد. حسن ختام این بخش مقاله حدیثی است از امام صادق علیه السلام که می‌فرماید:

«کسی که در جوانی قرآن بیاموزد، قرآن با گوشت و خون او آمیخته خواهد شد.»

طبیعی است که اگر قرآن با گوشت و خون کسی آمیخته شود آنگاه او تربیتی قرآنی خواهد یافت و به حیات معنوی و طیبه قرآنی دست خواهد یافت و چنین انسانی هم خود را به فلاح می‌رساند و هم باعث فلاح و رستگاری جامعه خواهد شد. چنین انسانی مصداق صالحین واقعی است که بشریت از فقدان آنها رنج می‌برد.

ان شاء الله در قسمت بعد به راه‌های انیس با قرآن خواهیم پرداخت.

منابع:

- (۱) سوره قمر
- (۲) نامه ۳۱ نهج البلاغه
- (۳) صحیفه نور، ج ۷، ص ۲۷۱
- (۴) میزان الحکمه، ج ۱، ص ۹
- (۵) الحاقه، ج ۵، ص ۹
- (۶) وائی چک ۱، ص ۲۱۰
- (۷) خطبه ۱۹۸، فراز ۲۵، الی ۲۲ - ترجمه مرحوم دشتی

محتوای وحی الهی در قالب قرآن کریم، بشر را الی الابد از کتب دیگر بی‌نیاز می‌نماید، و به عبارتی قرآن مجید یک معجزه ابدی و در عین حال کتاب هدایت انسان‌ها تا ابد خواهد بود. بنابراین ارتباط کلیه انسان‌های طالب سعادت و هدایت با قرآن در تمامی عصرها و نسل‌ها، امری بدیهی و اجتناب‌ناپذیر است. ضمن اینکه خود، کتاب هدایت تمامی انسان‌ها و شخص رسول اکرم (ص) «ممت للعالمین» می‌باشد.

قرآن از یک طرف کتاب هدایت انسان‌ها و شفای مؤمنین است، از یک طرف کتابی است که آسان فرا گرفته می‌شود و در سوره مبارکه قمر این آیه چندین بار تکرار شده است که:

«تحقیقاً و تأکیداً ما این قرآن را برای پندآموزی، آسان قرار دادیم. پس آیا پند گیرنده‌ای هست؟» در آیه‌ای دیگر، قرآن کریم، ضمن دعوت انسان‌ها به تدبّر در قرآن، عدم تدبّر در آیات الهی را هم عرض قفل بودن قلب‌ها تلقی می‌نماید و می‌فرماید: «أَفَلَا يَكْتَفِرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا» (آیا در قرآن تدبّر نمی‌نمایند یا بر قلب‌هایشان قفل‌هایی زده شده است؟)

در نهج البلاغه علی علیه السلام بر است از فرمایشات این قرآن ناطق در خصوص ویژگی‌هایی قرآن کریم که برای نمونه در خطبه ۱۹۸ در فرازهایی نسبت به قرآن، می‌فرماید:

«قرآن نوری است که خاموشی ندارد، چراغی است که درخشندگی آن زوال نمی‌پذیرد، راهی است که رونده آن گمراه نشود. شعله‌ایست که نور آن تاریک نشود، بنایی است که ستون‌های آن خراب نمی‌شود. شفا دهنده‌ایست که بیماری‌های وحشتناک را بزدايد... قرآن چشمه‌های دانش و دریا‌های علوم

است. سرچشمه عدالت و نهر جاری عدل است. خدا، قرآن را فروشنده عطش علمی دانشمندان، باران بهاری برای قلب فقیهان و راه گسترده و وسیع برای صالحان قرار داده است.» (۷)

۱-۳- انیس با قرآن در جوانی :

در دو قسمت قبل ویژگی‌های جوان و قرآن به صورتی مختصر و متناسب با این مقاله مطرح شد اکنون به صورت منطقی می‌توان نتیجه گرفت که: